

Дана Концепція вищої духовної освіти Української Православної Церкви складена у відповідності до Статуту про управління Української Православної Церкви і містить основи діяльності та напрями розвитку системи вищої духовної освіти Української Православної Церкви.

1. ВСТУП

1.1. Питання розвитку вищої духовної освіти є пріоритетними для здійснення Українською Православною Церквою Богом покладеної на неї місії. У зв'язку з цим діяльність вищих духовних навчальних закладів знаходиться під особливим наглядом Предстоятеля Української Православної Церкви і Священного Синоду. Учбовий Комітет при Священному Синоді Української Православної Церкви (далі Учбовий комітет) є синодальною установою, через яку Предстоятель Української Православної Церкви і Священний Синод координують діяльність системи вищої духовної освіти Української Православної Церкви.

1.2. Основним завданням системи вищої духовної освіти Української Православної Церкви є забезпечення необхідного рівня підготовки кандидатів для пастирського служіння, богословів та фахівців інших форм церковного служіння, а також створення умов для суспільного визнання значимості вищої духовної освіти і соціальної інтеграції випускників вищих духовних навчальних закладів. Вирішення поставленого завдання забезпечується, зокрема, розробкою принципів сумісності системи вищої духовної освіти з вітчизняною світською системою вищої освіти, а також з закордонними системами богословської освіти.

1.3. Учбовий комітет розробляє нормативне забезпечення процесів управління і контролю професійної підготовки кандидатів для пастирського служіння і фахівців в інших сферах церковної діяльності.

2. УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ДУХОВНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

2.1. Діяльність та управління навчальними закладами в системі вищої духовної освіти Української Православної Церкви регулюються Статутом

про управління Української Православної Церкви, рішеннями Священного Синоду Української Православної Церкви, розпорядженнями Предстоятеля Української Православної Церкви, статутами (положеннями) вищих навчальних закладів, закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» та іншими державними нормативно-правовими актами, які відносяться до сфери духовної освіти і науки.

2.2. Відповідно до Статуту про управління Української Православної Церкви вищі духовні навчальні заклади всіх типів реалізують свою діяльність під особливим наглядом Предстоятеля Української Православної Церкви, який реалізується через Учбовий Комітет при Священному Синоді Української Православної Церкви.

Вищі духовні навчальні заклади перебувають у канонічному підпорядкуванні єпархіальному архієрею, на території єпархії якого вони знаходяться.

Вищий духовний навчальний заклад засновується згідно з рішенням Священного Синоду Української Православної Церкви за поданням єпархіального архієрея, підтриманим Учбовим комітетом. За дорученням Священного Синоду Української Православної Церкви Учбовий Комітет проводить атестацію вищого духовного навчального закладу на право здійснення освітньої діяльності.

2.3. Вищі навчальні заклади, що здійснюють підготовку фахівців за напрямом та спеціальністю «Православне богослов'я» та фахівців з інших форм церковної діяльності, статuti яких зареєстровані державними уповноваженими органами управління у сфері освіти і науки, за рішенням Священного Синоду координують свою діяльність із Учбовим комітетом.

2.4. Учбовий комітет є уповноваженим центральним органом церковної влади в галузі духовної освіти і науки, який здійснює свою діяльність за такими напрямками:

а) адміністративним:

- забезпечення діяльності системи вищої духовної освіти;
- сприяння розвитку вищих духовних навчальних закладів;
- атестація вищих духовних навчальних закладів на право здійснення ними освітньої діяльності;
- інспектування вищих духовних навчальних закладів;

- розробка церковних освітніх стандартів, внутрішніх типових статутів, системи діловодства, положень та інших нормативно-правових актів для вищих духовних навчальних закладів;
- створення бази даних навчальних закладів в системі вищої духовної освіти;
- створення системи стимулювання викладачів вищих духовних навчальних закладів до написання й захисту ними дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата і доктора наук в галузі православного богослов'я;
- розробка механізмів фінансового і матеріального забезпечення вищих духовних навчальних закладів;
- формування та реалізація внутрішньоцерковної кадрової політики у сфері вищої духовної освіти;

б) координаційним:

- взаємодія з іншими синодальними установами Української Православної Церкви;
- сприяння співробітництву між навчальними закладами в системі вищої духовної освіти;
- сприяння науковим, дослідницьким і освітнім ініціативам вищих духовних навчальних закладів;
- сприяння співробітництву навчальних закладів в системі вищої духовної освіти зі світськими навчальними та науковими установами;
- співпраця з органами державної влади у сфері освітніх ініціатив;
- створення системи зв'язків із закордонними церковними та світськими освітніми і науковими установами;

в) правовим:

- розробка та внесення необхідних пропозицій щодо нормативно-правових актів, які стосуються вищої духовної (релігійної) освіти;
- надання правової допомоги в питаннях реєстрації та державного визнання статусу вищих духовних навчальних закладів;

г) навчально-методичним:

- розробка і затвердження навчальних і методичних посібників, проведення семінарів і науково-практичних конференцій з удосконалення змісту освітніх програм і навчальних планів із залученням викладачів вищих духовних та світських навчальних закладів;
- аналіз та впровадження новітніх технологій в освітній процес вищих духовних навчальних закладів;
- створення єдиної системи електронних каталогів бібліотек вищих навчальних закладів у системі вищої духовної освіти;
- підбір і розподіл навчальної, навчально-методичної та наукової літератури через централізований бібліотечний колектор;
- розробка програми перепідготовки та підвищення кваліфікації викладачів вищих духовних навчальних закладів, а також церковних фахівців;

д) науковим:

- визначення актуальних напрямів розвитку богослов'я та церковної науки;
- сприяння фундаментальним дослідженням у сфері богословських дисциплін, публікації джерел з церковної історії, архівних матеріалів, пам'яток християнської писемності і церковного мистецтва;
- організація наукових конференцій, семінарів, круглих столів;
- сприяння енциклопедичним науковим проектам;

е) аналітичним:

- аналіз стану і динаміки розвитку системи вищої духовної освіти, розробка пропозицій щодо корегування і вдосконалення діяльності навчальних закладів в системі вищої духовної освіти;

ж) видавничим:

- координація видавничої діяльності навчальних закладів в системі вищої духовної освіти;
- рецензування та друкування підручників, навчальних і методичних посібників, наукової літератури.

2.5. Учбовий комітет розглядає клопотання вчених рад вищих духовних навчальних закладів про присвоєння вчених звань доцента і професора. Рішення Учбового комітету про присвоєння вчених звань доцента і

професора набирають чинності після затвердження їх Предстоятелем Української Православної Церкви.

3. СТРУКТУРА ВИЩОЇ ДУХОВНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

До структури вищої духовної освіти Української Православної Церкви входять навчальні заклади таких типів: духовне училище, духовна семінарія, духовна академія та інші вищі навчальні заклади або їх структурні підрозділи, що здійснюють підготовку фахівців за напрямом та спеціальністю «Православне богослов'я» та фахівців з інших форм церковної діяльності. В Українській Православній Церкві існує дворівнева система наукових ступенів – кандидата та доктора наук в галузі православного богослов'я.

3.1. Духовне училище

3.1.1. Духовне училище - вищий духовний навчальний заклад, що здійснює підготовку церковних працівників згідно з Церковним освітнім стандартом про неповну вищу духовну освіту у сфері церковної діяльності.

3.1.2. У духовному училищі існують наступні форми навчання: очна (стаціонарна) і заочна. Нормативний термін засвоєння програми - 2 роки.

3.1.3. Підготовка церковних працівників здійснюється через засвоєння ними основ православної віри, основ духовного життя православного вірянина, християнських норм моральності, а також розуміння православного богослужіння.

3.1.4. Після закінчення духовного училища студенти здають випускні экзамени. Випускнику видається диплом про неповну вищу духовну освіту з присвоєнням кваліфікації в окремих сферах церковної діяльності.

3.1.5. У духовному училищі формуються педагогічна, адміністративна і виховна ради, утворюються відділення, проводиться навчально-методична та виховна робота. У духовному училищі викладачі богословських дисциплін повинні мати базову або повну вищу духовну освіту.

3.2. Духовна семінарія

3.2.1. Духовна семінарія – вищий духовний навчальний заклад, що здійснює підготовку кандидатів для пастирського служіння та богословів згідно з Церковним освітнім стандартом базової вищої духовної освіти.

3.2.2. В духовній семінарії існують наступні форми навчання: очна (стаціонарна) і заочна. Нормативний термін засвоєння програми для стаціонарної форми навчання - 4 роки.

3.2.3. Підготовка кандидатів для пастирського служіння здійснюється через засвоєння ними православного віровчення, основ духовного життя та пастирського служіння, християнських норм моральності, а також через прищеплення любові до православного богослужіння.

3.2.4. Після закінчення семінарії вихованці здають випускні екзамени або захищають випускню кваліфікаційну роботу. Випускнику видається диплом про базову духовну вищу освіту з присвоєнням кваліфікації в галузі православного богослов'я.

3.2.5. У семінарії формуються вчена, адміністративна і виховна ради, утворюються кафедри, здійснюється наукова робота. Викладачі семінарії повинні мати повну вищу освіту, а для викладання богословських дисциплін – повну вищу духовну освіту.

3.2.6. Семінарія реалізує програми підвищення рівня освіти священнослужителів та церковних працівників та їх кваліфікації в різних сферах церковної діяльності.

3.3. Духовна академія

3.3.1. Духовна академія – вищий духовний навчальний заклад, який здійснює освітню діяльність, пов'язану з підготовкою кандидатів для пастирського служіння та здобуттям повної вищої духовної освіти і кваліфікації в галузі православного богослов'я та в інших сферах церковної діяльності, є провідним науково-методичним богословським центром.

3.3.2. При духовній академії функціонують аспірантура та докторантура.

3.3.3. Навчання в духовній академії здійснюється відповідно до Церковного освітнього стандарту про повну вищу духовну освіту, а також до стандарту підготовки кадрів вищої наукової кваліфікації з науковим ступенем кандидата та доктора наук в галузі православного богослов'я.

3.3.4. В духовній академії існують такі форми навчання: очна (стаціонарна) і заочна. Для отримання диплома про повну вищу духовну освіту нормативний термін засвоєння програми складає 2 роки. Для підготовки кадрів вищої наукової кваліфікації:

- кандидата наук у галузі православного богослов'я:
- заочною формою навчання в аспірантурі - 3 роки,
- за заочною формою навчання в аспірантурі - 4 роки,
- здобувача - до 7 років;
- доктора наук в галузі православного богослов'я:
- заочною формою навчання в докторантурі - 3 роки,
- здобувача - до 7 років.

3.3.5. Право на вступ до духовної академії мають особи, які отримали базову вищу духовну освіту (семінарія).

3.3.6. Особам, які мають повну вищу духовну освіту, надається право на написання та захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук у галузі православного богослов'я; кандидатам наук у галузі православного богослов'я надається право написання та захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук в галузі православного богослов'я.

3.3.7. Після закінчення духовної академії студенти здають випускні іспити і захищають випускні кваліфікаційні роботи. Випускнику видається диплом про повну вищу духовну освіту з присвоєнням кваліфікації в галузі православного богослов'я.

Підсумком навчання в аспірантурі та докторантурі духовної академії має стати захист дисертаційної роботи. Аспірантам і докторантам, які успішно захистили дисертації, присвоюється науковий ступінь кандидата або доктора богослов'я.

3.3.8. В духовній академії формуються вчена, адміністративна, виховна і спеціалізована ради, організуються кафедри і можуть створюватися відділення, центри, лабораторії. На кафедрах проводиться освітня, навчально-методична та наукова робота.

3.3.9. Духовна академія реалізує програми перепідготовки та підвищення кваліфікації викладачів вищих духовних навчальних закладів, а також церковних фахівців.

3.4. Вищі навчальні заклади та структурні підрозділи, що здійснюють підготовку фахівців за напрямом та спеціальністю «Православне богослов'я» та фахівців з інших форм церковної діяльності

До вищих навчальних закладів та структурних підрозділів, що здійснюють підготовку фахівців за напрямом та спеціальністю «Православне богослов'я» та фахівців з інших форм церковної діяльності, належать університети, академії, інститути, коледжі та їх структурні підрозділи (факультети, відділення, кафедри). Вищі навчальні заклади та структурні підрозділи, які функціонують у світській системі вищої освіти за рішенням Священного Синоду Української Православної Церкви координують свою діяльність з Учбовим комітетом. Ця координація регламентується угодою між Учбовим комітетом та вищим навчальним закладом або структурним підрозділом.

4. НАВЧАЛЬНА І НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

4.1. Навчальна діяльність у вищих духовних навчальних закладах передбачає засвоєння освітніх стандартів вищої духовної освіти, затверджених Священним Синодом Української Православної Церкви за поданням Учбового комітету.

4.2. Церковний освітній стандарт базової вищої духовної освіти фахівця в галузі православного богослов'я (семінарія, бакалавріат академії) включає загальнообов'язкові дисципліни нормативного циклу, які становлять не менше 80% навчального навантаження, і дисципліни варіативного циклу та факультативи, які становлять не більше 20% навчального навантаження. Співвідношення між загальнообов'язковими дисциплінами нормативного циклу і дисциплінами варіативного циклу та факультативами визначається вченими радами духовних семінарій відповідно до потреб навчального процесу.

4.3. Церковний освітній стандарт підготовки фахівця вищої наукової кваліфікації в галузі православного богослов'я (академія) включає в себе

загальні дисципліни, які становлять не менше 30% навчального навантаження, та дисципліни спеціалізації, які становлять не більше 70% навчального навантаження, включаючи час на написання кваліфікаційної роботи. Співвідношення між нормативними дисциплінами і дисциплінами спеціалізації визначається вченими радами духовних академій відповідно до потреб навчального процесу.

4.4. Наукова діяльність у вищих духовних навчальних закладах є невід'ємною складовою освітньої діяльності і здійснюється з метою інтеграції наукової та навчальної діяльності в систему вищої духовної освіти.

4.5. Наукова діяльність вищих духовних навчальних закладів забезпечується через: органічне поєднання змісту духовної освіти і наукової діяльності; створення стандартів вищої духовної освіти, підручників та навчальних посібників з урахуванням досягнень у сучасній богословській науці; розвиток різних форм наукової співпраці (в тому числі міжнародної) з різноманітними установами і організаціями для розв'язання богословських проблем, впровадження результатів науково-богословських досліджень і розробок; виконання науково-педагогічними працівниками наукових досліджень; залучення до навчально-виховного процесу провідних учених і науковців, працівників вищих духовних навчальних закладів та інших наукових установ і організацій; організацію наукових, науково-практичних, науково-методичних семінарів, конференцій, олімпіад, конкурсів, науково-дослідних, курсових, кваліфікаційних та інших робіт учасників навчально-виховного процесу тощо.

4.6. Діяльність вищих духовних навчальних закладів передбачає розвиток освітніх і наукових зв'язків з вітчизняними і зарубіжними вищими навчальними закладами та науковими центрами.

5. ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС

5.1. Принципи виховного процесу у вищих духовних навчальних закладах ґрунтуються на Євангельському вченні та Святому Переданні Православної Церкви і унормовуються внутрішнім Уставом.

5.2. Виховний процес у вищих духовних навчальних закладах має комплексний характер, охоплює всі сторони життя студентів і передбачає їх духовне зростання.

5.3. Центральне місце у виховному процесі відводиться участі викладачів і студентів вищих духовних навчальних закладів у богослужінні та церковних Таїнствах.

5.4. Вихованню та підготовці кандидатів для пастирського служіння сприяє ретельне вивчення Святого Письма, перейняття досвіду життя Святих Отців, навчання правильній молитві і благочестю.

5.5. Особистісному духовному зростанню студентів сприяє їх постійне спілкування з духівником, вихователями і наставниками курсів, безпосередня участь викладачів у виховному процесі, підтримка високого духовного рівня викладачів.

5.6. Важливе місце у вихованні займає особистий приклад педагога і його взаємини зі студентами. Навчання правилам християнського благочестя повинно здійснюватися вихователями, які мають живу і дієву віру, щиру і самовіддану любов до Бога і людей.